

Shemaieva, L. H., and Tolok, P. O. "Pidkhody do otsinky vziaimovplyvu finansovoi bezpeky subiektiv hospodariuvania ta finansovoi bezpeky derzhavy" [Approaches to the Evaluation of Interaction of Financial Security of Business Entities and Financial Security of the State]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. 2017. <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-2-2017/3.pdf>

Sych, O. A., and Kalichak, I. I. "Dyskryminantnyi analiz i yoho zastosuvannya v prohnozuvanni bankrutstva pidpriemstva" [Discriminant Analysis and Its Application in the Prediction of Bankruptcy of the Enterprise]. *Molodyi vchenyi*. 2017. <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/78.pdf>

Vorobiova, O. I. "Finansova bezpeka na mikro- ta makrorivniakh" [Financial Security at the Micro and Macro Levels]. *Finansy, banky, investytsii*, no. 2 (2012): 6-10.

УДК 336.2:336.025
JEL: D22; E62; H21; H25; H29

ЕЛЕКТРОННА РЕЗИДЕНТНІСТЬ ТА ПРЯМЕ ОПОДАТКУВАННЯ: АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

©2019 СИНЮТКА Н. Г., ЧЕРВІНСЬКА О. С., ГОМЕНЮК В. В.

УДК 336.2:336.025
JEL: D22; E62; H21; H25; H29

Синютка Н. Г., Червінська О. С., Гоменюк В. В. Електронна резидентність та пряме оподаткування: аспекти фінансової безпеки

Метою роботи є порівняльний аналіз форм прямого оподаткування, формування інноваційної електронної резидентності, а також оцінка їхнього впливу на фінансову безпеку України в умовах діджиталізації фіскального простору. Наведено порівняльний аналіз основних форм прямого оподаткування – класичного податку на прибуток та податку на виведений капітал (розподілений прибуток) – на основі теоретичних і нормативних узагальнень з вказаної проблематики. Порівняння здійснено в площині бази та ставок податку, оподаткування міжнародних транзакцій, операцій з пов'язаними особами, інвестиційної активності тощо. Охарактеризовано дві основні моделі розрахунку податку на прибуток: європейську (континентальну) та англо-американську (англо-саксонську) та країни їх поширення. Наведено ризики чинного податку на прибуток підприємств (корпоративного податку) як класичної форми прямого податку. Оцінено переваги та недоліки податку на виведений капітал як окремої форми прямого оподаткування. Розглянуто запровадження податку на виведений капітал та електронної резидентності в Естонії. Проведений огляд імплементації такого податку підтверджує доцільність застосування фіскального механізму з метою стимулювання інвестицій, цифрового бізнесу, припливу капіталу в країну. Узагальнено наявну статистику щодо проекту «E-residency» в розрізі країн походження аплікантів, динаміки розвитку, гендерної та вікової структури аплікантів, мотиваційних чинників. Сформовано пропозиції для стабільного функціонування інституту прямого оподаткування та успішного запровадження податку на розподілений прибуток в Україні.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств, корпоративний податок, податок на виведений капітал (розподілений прибуток), фінансова безпека, фіскальний простір, податкова конкуренція, електронна резидентність, фіскальна політика.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-363-369>

Рис.: 1. Табл.: 2. Бібл.: 11.

Синютка Наталія Геннадіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: synutka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4294-2149>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/R-4650-2017>

Червінська Оксана Степанівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oksana.s.chervinska@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6048-7936>

Гоменюк Вікторія Володимирівна – магістранта кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: victoria.gomenyuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1869-1375>

УДК 336.2:336.025
JEL: D22; E62; H21; H25; H29

Синютка Н. Г., Червинская О. С., Гоменюк В. В. Электронная резидентность и прямое налогообложение:

аспекты финансовой безопасности

Целью работы является сравнительный анализ форм прямого налогообложения, формирования инновационной электронной резидентности, а также оценка их влияния на финансовую безопасность Украины в условиях диджитализации фискального пространства. Приведен сравнительный анализ основных форм прямого налогообложения – классического налога на прибыль и налога на выведенный капитал (распределенную прибыль) – на основе теоретических и нормативных обобщений по указанной проблематике. Сравнение осуществлено в плоскости базы и ставок налога, налогообложения международных транзакций, операций со связанными лицами, инвестиционной активности и пр. Охарактеризованы две основные

UDC 336.2:336.025
JEL: D22; E62; H21; H25; H29

Synutka N. G., Chervinska O. S., Gomenyuk V. V. E-residency and Direct Taxation: Aspects of Financial Security

The publication is aimed at comparative analyzing the forms of direct taxation, formation of innovative e-residency, as well evaluating their impact on the financial security of Ukraine in the conditions of digitalization of the fiscal space. A comparative analysis, on the basis of theoretical and regulatory generalizations on these issues, of the main forms of direct taxation - the classic profit tax and the exit capital tax (distributed profit tax), is presented. Comparisons are made in terms of the base and rates of tax, taxation of international transactions, operations with related persons, investment activity, etc. Two main models for calculating profit tax are described: European (continental) and Anglo-American (Anglo-Saxon), as well as countries of their

моделі розрахунку податку на прибуток: європейська (континентальна) і англо-американська (англо-саксонська), а також країни їх розповсюдження. Приведені ризики діючого податку на прибуток підприємств (корпоративного податку) як класичної форми прямого податку. Оцінені переваги та недоліки податку на виведений капітал як окремої форми прямого податку. Розглянуто впровадження податку на виведений капітал і електронної резидентності в Естонії. Проведений огляд імплементації такого податку підтверджує доцільність застосування фінансового механізму з метою стимулювання інвестицій, цифрового бізнесу, притоку капіталу в країну. Обобщена наявна статистика проекту «E-residency» в розрізі країн походження заявників, динаміки її розвитку, гендерної і вікової структури заявників, мотиваційних факторів. Сформульовано пропозиції для стабільного функціонування інституту прямого податку на виведений капітал на розподілену прибуток в Україні.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств, корпоративний податок, податок на виведений капітал (розподілену прибуток), фінансова безпека, фінансовий простір, податкова конкуренція, електронна резидентність, фінансова політика.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 11.

Синютка Наталія Геннадіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (ул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: synutka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4294-2149>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/R-4650-2017>

Червинська Оксана Степанівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (ул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oksana.s.chervinska@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6048-7936>

Гоменюк Вікторія Володимирівна – магістрантка кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (ул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: victoria.gomenyuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1869-1375>

distribution. The risks of the current corporate profit tax (corporate tax) as a classic form of direct tax are provided. The advantages and disadvantages of the exit capital tax as a separate form of direct taxation are evaluated. The introduction of a tax on exit capital and e-residency in Estonia is considered. The carried out review of the implementation of such a tax confirms the feasibility of applying a fiscal mechanism in order to stimulate investment, digital business, capital inflow into the country. The authors have generalized the existing statistics of the «E-residency» project in terms of the countries of origin of applicants, the dynamics of its development, the gender and age structure of applicants, their motivational factors. Proposals for the stable functioning of the institution of direct taxation and the successful introduction of a tax on distributed profits in Ukraine have been formed.

Keywords: corporate profit tax, corporate income tax, exit capital tax (distributed profit tax), financial security, fiscal space, tax competition, e-residency, fiscal policy.

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 11.

Synutka Nataliya G. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: synutka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4294-2149>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/R-4650-2017>

Chervinska Oksana S. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: oksana.s.chervinska@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6048-7936>

Gomenyuk Victoria V. – Graduate Student of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: victoria.gomenyuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1869-1375>

Ключовою загрозою для фінансової безпеки будь-якої країни є відтік капіталу за її межі. За оцінками експертів упродовж останнього десятиліття з України до інших юрисдикцій виведено понад 100 млрд дол. США, що спричинило дефіцит інвестицій, економічну стагнацію, скорочення обсягів бюджетних ресурсів, зниження соціальної захищеності громадян тощо. Причиною відтоку є рестрикційна державна фінансова політика, в основу якої покладено надмірну та дестимулюючу систему прямого оподаткування доходів компаній. Несправедливий податковий тягар у сукупності з інституційною слабкістю податкового адміністрування проважує й інші фінансові дисбаланси та розриви.

Водночас прогресивні країни, зокрема Естонія, пропонують своїм платникам податків та нерезидентам інноваційні фінансові інструменти та практики, такі як оподаткування розподіленого прибутку, податок на виведений капітал, електронна резидентність та ін. Тому проблематика доцільності запровадження податку на виведений капітал у фінансову практику України набула актуальності у вітчизняному науковому та практичному дискурсах.

Питання реформування прямого оподаткування відповідно до викликів цифрової епохи віднедавна перебувають у мейнстрімі економічної думки. Апо-

логетамі вивчення причин і наслідків впливу цифрових технологій на формування економіки нового типу у світі стали Н. Негропonte (N. Negroponte) [1], С. Гупта (S. Gupta) [2], М. Харбіц (M. Harbitz) [3]. Вітчизняні науковці З. Варналій, М. Діба, Г. Коломієць наголошують на безперечному впливі цифрових технологій на економічні та фінансові процеси.

Трансформаціям прямого оподаткування присвячені праці Г. Даценко, А. Савченко [4], О. Долженкова [7], Г. Назарової [6], Є. Яцишина [5] та ін. Водночас проблематика глобального реформування системи прямого оподаткування для обмеження негативних проявів міжнародної податкової конкуренції концептуально означена в міжнародному плані BEPS [8], яким запропоновано основні принципи та шляхи вдосконалення податкової співпраці. Однак аналіз різних форм податку на прибуток в умовах розгортання цифрового тренду потребує детального вивчення переваг і недоліків, формалізації інноваційних податкових практик.

Метою статті є порівняльний аналіз форм прямого оподаткування – класичного податку на прибуток і нестандартного податку на виведений капітал (або розподілений прибуток), дослідження механізму «електронної резидентності» для платників податків в Естонії та оцінка їхнього впливу на фінансову без-

пеку та фіскальний простір України в умовах діджиталізації.

У світі існує дві основні моделі розрахунку податку на прибуток: *європейська* (континентальна) та *англо-американська* (англосаксонська). Європейська модель характеризується тим, що база оподаткування визначається за принципами бухгалтерського обліку, а фінансова звітність орієнтована на інтереси держави. Англо-американська модель надає можливість вибору між бухгалтерським і податковим обліком, а також враховує інтереси інвесторів [9, с. 645–646]. Європейська модель застосовується в Німеччині, Франції, Швеції, Бельгії, Іспанії, Швейцарії, Аргентині, Бразилії, Перу, Чилі. Друга модель поширена в США, Великій Британії, Канаді, Австралії.

Іманентною рисою прямого оподаткування прибутку є оподаткування чистого притоку ресурсів в напрямку до компанії, зростання її капіталу тощо. Україна теж застосовує пряме оподаткування юридичних осіб у вигляді класичного податку на прибуток, який з 2015 р. справляється за ставкою 18% до об'єкта оподаткування (коригування бухгалтерського прибутку на так звані податкові різниці). Упродовж 1997–2014 рр. прибуток підприємства визначався за спеціальними податковими правилами, подібними до американської моделі. Для вітчизняних платників податків основною проблемою в оподаткуванні прибутку є довільне тлумачення вимог законодавства податківцями, неврахування понесених підприємством витрат при визначенні об'єкта оподаткування під час аудиту тощо.

Податок на виведений капітал пропонує обмежити корупційні практики шляхом зміни механізмів та об'єкта оподаткування (*табл. 1*).

Станом на 2019 р. податок на виведений капітал функціонує лише в Грузії, Молдові, Естонії. Так, в Естонії, на відміну від усталеної світової практики корпоративного оподаткування, в якій податкова база визначається як щорічний одержаний прибуток, підприємства розраховують базу щомісячно і лише у випадках, коли чистий прибуток виводиться за межі компанії та розподіляється (споживається). Це форма так званого податку на виведений капітал (ПнВК), ставка якого складає 20% від оподаткованого чистого розподіленого прибутку, а у випадку регулярних виплат дивідендів може застосовуватися пільгова ставка 14% [10].

Для застосування системи ПнВК і реєстрації підприємства в Естонії нерезиденту слід набути легального статусу платника податків. Це можливо за допомогою спеціальної системи «E-residency». Вона не передбачає зміну громадянства і резидентності фізичних осіб, які зареєстрували цифрове представництво, у разі розподілу прибутку законодавство встановлює обов'язок утримання 20% податку із винагороди директора та 33% соціальних внесків із цієї ж податкової бази [10].

На наш погляд, Естонія у нетрадиційний спосіб імплементує оригінальну практику міжкраїнової податкової конкуренції та стає неklasичним, інноваційним, «полегшеним» офшором, який наразі не конфліктує із правилами деофшоризації з плану BEPS [8]. Так, однією з ключових рис офшорної практики оподаткування є різні його умови для податкових резидентів та нерезидентів, а план BEPS вимагає вирівнювання податків для цих двох категорій. У даному випадку нерезиденти названі «електронними резидентами», принаймні детальне обґрунтування е-резидентності на сайті Податкової та митної служби Естонії дозволяє зробити саме такий висновок.

Естонія сьогодні є взірцем надання цифрових публічних сервісів, середній час заповнення електронної податкової декларації про доходи громадянина, наприклад, становить декілька хвилин. Програма «e-residency» в Естонії – це створення цифрового представництва фізичної особи-нерезидента, яке дозволяє їй використовувати всі онлайн-сервіси Естонії, у тому числі дистанційну реєстрацію суб'єкта господарювання, електронний підпис документів, договорів, сплату платежів, цифровий банкінг, подання електронної звітності, одержання ліцензій, діяльність на ринках товарів і послуг ЄС як повноправного агента. Водночас ведення такого бізнесу не передбачає і не вимагає фізичної присутності особи (власників, засновників) на митній території Естонії.

Крім того, Естонія прописала індивідуальні умови оподаткування чистого прибутку для е-резидентів, які жодним чином не суперечать модельній конвенції щодо міжнародного оподаткування та ратифікованим Договорам про уникнення подвійного оподаткування. Залишивши класичну назву податку на прибуток корпорацій, базою для його нарахування став він же, але для е-резидентів він оподатковується при розподілі чистого доходу. Цей симбіоз у різних дослідників дістав назву податку на виведений капітал, хоча методологічно правильно застосовувати дефініцію «розподіленого прибутку» (від англ. «distributed profit»). Доходи, які внаслідок їхнього віртуального статусу складно розмежувати між юрисдикціями в розумінні країни або джерела походження (*source*), наприклад роялті, доходи фрілансерів від цифрових сервісів та стартапів, пропонується вилучити із фіскального простору країни, де особа має резидентність, і оподаткувати за зміненими (в бік більшої лояльності до платника податків та його доходів) правилами, але вже в Естонії.

Оскільки ставка податку на розподілений прибуток для інноваційної групи «е-резидентів» є плавною і складає 20% від податкової бази, то це економічно вигідно для резидентів інших країн ЄС, де ставки прямого оподаткування є прогресивними як для фізичних, так і юридичних осіб, а найвищі значення шкали знаходяться в діапазоні 50–75% доходу. У та-

**Порівняльна характеристика податку на прибуток підприємств та податку на виведений капітал
(розподілений прибуток)**

Критерій	Податок на прибуток (ПнП)	Податок на виведений капітал (ПнВК)
База оподаткування	Фінансовий прибуток компаній (відповідно до МСФЗ / національних стандартів обліку) з коригуваннями	Розподілений прибуток (дивіденди) та інші види виведеного з податкової системи капіталу, фактично здійснені транзакції
Ставка податку	18% податок на прибуток + 5% податок на доходи фізичних осіб + 1,5% військовий збір для дивідендів	Становлять 5%, 15% і 20% та залежать від видів здійснених операцій. Платники податку самостійно визначають суми податку, що підлягають сплаті
Оподаткування інвестицій	18% податку на прибуток, якщо фінансують за рахунок нерозподіленого прибутку; зараховано до видатків, якщо фінансування за рахунок кредиту. Прискорені норми амортизації для обладнання: 2 роки	Не оподатковуються
Міжнародні транзакції, до яких застосовують правила трансфертного ціноутворення	Коригування фінансового результату щодо вимог трансфертного ціноутворення	Транзакції оподатковують, якщо є необхідними коригування відповідно до правил трансфертного ціноутворення
Оподаткування видатків, які не стосуються бізнесу	Неділові види видатків повинні фінансуватися з прибутку. Перевірки за фінансовою звітністю	Оподатковують податком на доходи фізичних осіб
Вплив зміни обмінного курсу	Може суттєво впливати на базу оподаткування. Різне знецінення гривні призводить до великих збитків, які декларують та переносяться на майбутні періоди	-
Оподаткування операцій з пов'язаними особами щодо товарів/послуг/прав власності	Видатки бізнесу, які включено як витрати при розрахунку бази оподаткування, повинні відповідати принципу звичайних цін	Лише контрольовані операції (лише товари) з неплатниками ПнВК, використання методу «звичайної ціни» з оподаткуванням перевищень за ставкою 20%
Оподаткування кредитів / відсотків за кредитами від пов'язаних осіб	Правило тонкої капіталізації обмежує відсотки, які включаються до податкових витрат, з урахуванням розміру боргу по відношенню до розміру статутного капіталу	Відсотки, сплачені пов'язаним особам-нерезидентам, оподатковують за ставкою 20% у частині, яка перевищує 50% максимальної ставки НБУ

Джерело: узагальнено на основі [4; 5; 7].

кий спосіб високорентабельні представники ІТ-галузі покидають юрисдикції із високим рівнем оподаткування та мігрують до лояльного конкурента.

Такі неоднозначні фіскальні деформації, як створення нового статусу цифрового платника податків, ефект відтермінування сплати податкових платежів, необкладання прибутку податком до моменту його фактичного споживання, на наш погляд, переміщують податок на корпоративний дохід у напрямку до непрямих податків на споживання.

Не дивно, що за 5 років дії проекту «Е-резидентність» станом на кінець 2019 р. в Естонії вже зареєстровано 64 862 цифрові представництва з понад 165 країн світу, понад 10 тисяч з яких провадять біз-

нес. Українці (їх 4051 особа) – треті за кількістю зареєстрованих е-громадян в Естонії та поступаються лише фінам і росіянам (табл. 2).

На наш погляд, для громадян України та Росії дистанційна реєстрація юридичної особи в респектабельній естонській податковій юрисдикції як повноправного члена ЄС надає додаткову перевагу: безперешкодний доступ до спільного європейського ринку, у тому числі цифрових послуг і сервісів згідно з Директивою ЄС про Єдиний цифровий ринок (простір). В Україні, крім того, працює законодавча заборона на роботу із міжнародною електронною платіжною системою PayPal, яка

легальна в Естонії. Для німецьких засновників перевагою є нижча ставка оподаткування прибутку та відтермінування його сплати до дистрибуції (розподілу чистого прибутку). Популярність сервісу у Великобританії – через ризики Brexit без додаткової угоди, адже це дозволить її резидентам шляхом віртуальної присутності на території ЄС не зупиняти ведення бізнесу через імовірні правові колізії.

Таблиця 2

Аналіз кількості аплікантів та компаній проекту «Е-резидентність» в Естонії в розрізі країн станом на грудень 2019 р.

№ з/п	Назва країни	Кількість аплікантів	Кількість компаній
1	Фінляндія	5240	497
2	Росія	4412	793
3	Україна	4051	913
4	Німеччина	3856	877
5	Великобританія	3253	463
6	Китай	3195	171
7	США	3154	302
8	Японія	3034	250
9	Індія	3015	471
10	Франція	2766	581
11	Італія	2729	492
12	Туреччина	2350	608
13	Латвія	1741	249
....			
20	Литва	873	119
39	Невизначена національність	322	-
.....			
	Разом	64862	10011

Джерело: узагальнено за [11].

Суворе законодавство Китаю та смертна кара як варіант кримінальної відповідальності за фінансові обуродки провокують його громадян мати «запасну» юрисдикцію для певних видів бізнесу. Як приклад, станом на 2019 р. у Китаї заборонений біткойн та операції з іншими криптовалютами, а законодавство Естонії є лояльним у цьому напрямку. Отже, в сучасному глобалізованому та цифровізованому фіскальному просторі заборони національного законодавства легко «обходяться» та виступають додатковими стимулами для легалізації бізнес-активності в інших юрисдикціях.

Показово, на наш погляд, що до Top-50 рейтингу потрапили представники всіх найбільших економік світу: США, Китаю, Німеччини, Японії, Франції, Італії, а також динамічно зростаючої Індії. Отже, цифровий інноваційний проект електронної резидентності надає їм спектр конкурентних переваг і

можливостей, яких немає в їхніх національних законодавствах [11].

До двадцятки лідерів входять також країни – територіальні сусіди Естонії: Фінляндія, Латвія та Литва відповідно із 5240, 1741 та 873 аплікантами. Усі вони є повноправними членами ЄС, тому основною конкурентною перевагою проекту для них виступають саме фіскальні преференції.

Цікавим фактом є присутність у 39 рядку рейтингу 322 фізичних осіб, національна приналежність яких невизначена (див. табл. 2). Це можуть бути особи без громадянства, зі статусом подвійного чи мультигромадянства, що опосередковано підтверджує нашу гіпотезу про перспективу вільного обрання особою громадянства тієї чи іншої країни в майбутньому на основі неупередженого аналізу переваг і недоліків законодавства. З часом не до кінця зрозумілий статус «електронної резидентності» цілком може трансформуватися в резидентність фізичну та юридичну.

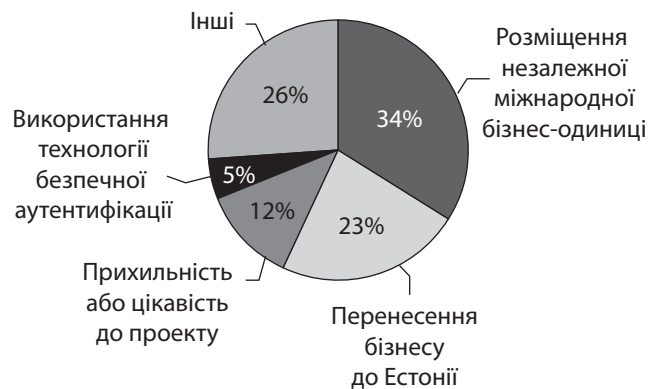
За кількістю дистанційно зареєстрованих електронних юридичних осіб більше 9%, або 913, – з українськими засновниками – е-резидентами. Україна є беззаперечним лідером (див. табл. 2) на кінець 2019 р., кількісно не поступається громадянам Німеччини (877 компаній), на третій позиції – юридичні особи з походженням засновників із Росії (793).

Отже, естонський податок на виведений капітал у парі з іншими електронними сервісами, цифровою резидентністю експлуатують прогаліни як у міжнародному законодавстві, національних законодавствах окремих країн, так і слабкі місця в їхній економічній, фіскальній чи політичній площині.

З іншого боку, ще на стадії надання електронної резидентності Естонія має можливість всебічно перевірити інформацію про фізичну особу-апліканта, не допустити реєстрації сумнівних осіб із терористичних чи шахрайських угруповань, виключити цілий ряд інших ризиків та загроз. У такий спосіб іноземні інвестиції в економіку Естонії набувають рис «чистого» та «білого» інвестування. Одночасно країни із менш лояльним фінансовим і податковим законодавством втрачають перспективні стартапи, розмивається їхня база оподаткування та скорочуються податкові ресурси бюджетів. Міжкраїнова податкова конкуренція переходить в імпліцитну форму, набуває новітніх конфігурацій, рис та ознак, які на сучасному етапі не суперечать вимогам плану BEPS [8], не дисонують із національним законодавством інших держав тощо.

Основні мотиваційні чинники для одержання електронної резидентності в межах проекту «E-Residency» відображено на рис. 1.

За даними опитування аплікантів е-резидентності, основними факторами для звернення за таким статусом стала або потреба в розміщенні незалежного міжнародного бізнес-офісу (34%), або необхідність перенесення бізнесу в Естонію (23%); 12% аплікантів

Рис. 1. Мотивація для одержання статусу електронної резидентності в Естонії за даними опитування аплікантив на кінець 2019 р.

Джерело: побудовано за [11].

зареєструвалися з мотивів цікавості або прихильності до проекту, 5% – задля використання технологій безпечної аутентифікації, 26% вказали інші причини. Отже, майже 60% е-аплікантив основною перспективою вбачають саме провадження бізнесу в юрисдикції Естонії з полегшеною формою оподаткування прибутків.

За перший рік роботи проекту кількість осіб, які одержали статус е-резидента, не досягла і 3 тисяч. Лише у III кварталі 2015 р. вперше було подолано рубіж у 3043 нових е-резидентів. Пікове зростання кількості успішних аплікацій відбулося в I кварталі 2018 р. (6,6 тис.), після чого зацікавленість проектом незначно зменшилася. Назагал кількість позитивних рішень щодо е-резидентності не опускалася нижче 3,3 тис. десять кварталів поспіль – упродовж III кв. 2017 – IV кв. 2019 рр. Окремі експерти пояснюють низхідний тренд практичною неможливістю дистанційного відкриття банківського рахунку в Естонії, інші наголошують на неодноразових змінах першопочаткових умов оподаткування.

Гендерна та вікова структура аплікантив теж неоднорідна. Жінок у проекті лише 12,6%, чоловіків значно більше – 87,4%, проте вікова структура абсолютно ідентична для обох статей [11]. Найактивніше задіяна в аплікації вікова категорія 26–35 років: і серед чоловіків (22491 особа), і серед жінок (3462 особи). Друга за активністю вікова категорія 36–45 років, третя – 46–55 років. Молодь віком до 25 років складає лише 8,7–9% у структурі аплікантив, особи старші 56 років відповідно 7,0–7,2%. Така контрверсійна флуктуація розвінчує міфи про домінування молоді в діджитал-технологіях і проектах, адже бізнес і ризики все ж вимагають досвідченості.

За результатами аналізу досвіду Естонії запровадження системи податку на виведений капітал в Україні, на наш погляд, матиме обмежений позитивний вплив на економічне зростання в довгостроковій перспективі. Адже крім змін в оподаткуванні, Естонія пропонує своїм платникам податків інші беззаперечні переваги: електронну резидентність, спрощені

правила інкорпорування бізнесу, цифрові юридичні сервіси та рішення і багато іншого. Крім того, ПнВК може бути успішним за умов включення компенсаторних механізмів втрат бюджетних доходів від скасування податку на прибуток, особливо в короткотерміновій перспективі. Без такої компенсації інтегральний ефект запровадження ПнВК однозначно буде негативним.

Основна проблема української податкової системи – це недосконале та неякісне податкове адміністрування, а не сам податок на прибуток, тому обмеження корупції, посилення інституціональної спроможності ДПС України є надзвичайно важливими. Для недопущення проблем із виконанням міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування вважаємо пріоритетним застосування терміна «податок на розподілений прибуток» замість «ПнВК».

Для зменшення негативних фіскальних ефектів слід запропонувати вищу ставку ПнВК, ніж 15–20% згідно з проектом; ефективна нижня межа ставки повинна корелювати зі ставкою прибуткового оподаткування фізичних осіб [7]. Важливо чітко визначити правила звітування компаніями щодо операцій при оподаткуванні ПнВК. Потрібно знайти прагматичний усереднений підхід між надмірним і недостатнім обсягом звітності, який подається в ДПС. Слід узаконити дистанційний доступ податкових органів до підсумкової банківської звітності щодо обсягів та кількості транзакцій між платниками та неплатниками ПнВК, що зменшить потребу в повноцінних документальних податкових перевірках, замінивши їх на електронні [7].

ВИСНОВКИ

Державна фіскальна політика у сфері прямого оподаткування прибутків компаній має визначальний вплив на фінансову безпеку країни. У XXI столітті фіскальний простір країни може розгортатися через імплікацію нових «віртуальних» або «елек-

тронних» платників податків з інших територій, а не лише за рахунок маніпулювання ставками чи базою оподаткування. Прикладом служить проект «Е-резидентності» в Естонії, запроваджений майже одночасно із податком на розподілений прибуток (виведений капітал), що виступає основою для залучення нових платників податків – нерезидентів.

Належне використання сучасних діджитал-технологій може змінити фіскальну політику України в напрямку зростання її ефективності та прозорості. В умовах зростаючої міждержавної податкової конкуренції Україна поки що не готова до використання інноваційних практик збільшення числа платників податків та обсягів власного бюджету, а обмежується традиційними підходами в оподаткуванні з об'єктивних причин. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Negroponte N.** Being Digital. N. Y. : A. A. Knopf, 1995. 256 p.
2. Digital Revolutions in Public Finance / editors: Sanjeev Gupta, Michael Keen, Alpa Shah, and Genevieve Verdier. International Monetary Fund. 2017. Washington, DC. 363 p.
3. **Harbitz M.** Digital identity. World Development Report. 2016. P. 194–197.
4. **Савченко А. М., Гудим І. А.** Порівняльний аналіз податку на прибуток та податку на виведений капітал: сучасні реалії та перспективи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 66–69.
5. **Яцишин Є. О.** Податок на прибуток підприємств: недоліки та перспективи реформування. *Наше право*. 2017. № 2. С. 184–190.
6. **Назарова Г. Б.** Податок на прибуток: основні принципи визначення об'єкта оподаткування. *Економічний простір*. 2017. № 127. С. 100–114.
7. **Долженков О.** Запровадження податку на виведений капітал в Україні. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2018. Vol. 5. Issue 4. P. 238–242.
8. Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy. Action 1: 2015 Final Report / OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, 2015. P. 64–65. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/addressing-the-tax-challenges-of-the-digital-economy-action-1-2015-final-report_9789264241046-en#page1
9. **Дзівінська Ю. О., Ярема Б. П.** Сучасний стан та перспективи оподаткування прибутку підприємств в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 645–649.
10. Republic of Estonia. E-Residency. Knowledge Base. URL: <https://learn.e-resident.gov.ee/hc/en-us>
11. E-residency of Estonia. URL: <https://e-resident.gov.ee/dashboard>

REFERENCES

- “Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy. Action 1: 2015 Final Report”. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, 2015. https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/addressing-the-tax-challenges-of-the-digital-economy-action-1-2015-final-report_9789264241046-en#page1
- Digital Revolutions in Public Finance*. Washington, DC: International Monetary Fund, 2017.
- Dolzhenkov, O. “Zaprovadzhennia podatku na vyvedenyi kapital v Ukraini” [The Introduction of a Capital Tax in Ukraine]. *Evropsky politicky a pravni diskurz*, vol. 5, no. 4 (2018): 238-242.
- Dzivinska, Yu. O., and Yarema, B. P. “Suchasnyi stan ta perspektyvy opodatkuvannia prybutku pidpriemstv v Ukraini” [Current State and Perspectives of Corporate Income Tax in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, no. 3 (2017): 645-649.
- “E-residency of Estonia”. <https://e-resident.gov.ee/dashboard>
- Harbitz, M. “Digital identity”. In *World Development Report*, 194-197, 2016.
- Nazarova, H. B. “Podatok na prybutok: osnovni pryntsyipy vyznachennia obiekta opodatkuvannia” [Profit Tax: Main Guidelines of the Object of Taxation Definition]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 127 (2017): 100-114.
- Negroponte, N. *Being Digital*. New York: A. A. Knopf, 1995.
- “Republic of Estonia. E-Residency. Knowledge Base”. <https://learn.e-resident.gov.ee/hc/en-us>
- Savchenko, A. M., and Hudym, I. A. “Porivnialnyi analiz podatku na prybutok ta podatku na vyvedenyi kapital: suchasni realii ta perspektyvy” [Comparative Analysis of Income Tax and Tax on the Shown out Capital: Modern Realities and Prospects]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 11 (2018): 66-69.
- Yatsyshin, Ye. O. “Podatok na prybutok pidpriemstv: nedoliky ta perspektyvy reformuvannia” [Business Income Tax: Disadvantages and Prospects for Reform]. *Nashe pravo*, no. 2 (2017): 184-190.